

LES 2: KERNLES: DELDEN NU, MAAR OOK VROEGER.

In deze les staat het beleven van het erfgoed centraal.

KENMERKEN

<i>Tijd:</i>	maximaal 60 minuten (excl. reistijd)
<i>Les wordt gegeven door:</i>	een stadsgids van VVV Hof van Twente
<i>Benodigde materialen:</i>	het verhaal van de stadsgids (is opgenomen in deze lesbeschrijving) de bijlage van les 1 (de plattegronden en oude ansichtkaarten).

LESONDERDELEN

1. Ontvangst en welkom

Op het Marktplein (bij slecht weer na overleg in de toren van de Oude Blasiuskerk)

2. Uitleg aan leerlingen over locatie. De gids legt uit dat:

- de leerlingen het oude Delden zien.
- verteld wordt over het ontstaan van Delden.
- de structuur van de oud stad behouden is gebleven en wordt omringd door hedendaagse gebouwen.
- wat de eigen rol bij dit erfgoed is.

3. Uitleg van de activiteit/opdracht op locatie.

De gids geeft voor de wandeling aan dat er een opdracht wordt verstrekt.

- *Waarom staat het Zoutmuseum in Delden?*
Geef hierbij aan waarom of waarom juist niet er naar zout werd gezocht. Ook waar er werd gezocht. Wat was een belangrijk gevolg van het vinden van zout? Antwoord: schoon drinkwater en bluswater op diverse punten in Delden. Geef aan waar tegenwoordig zout wordt gewonnen en hoe die maatschappij heet.
- *Geef aan de hand van oude ansichten aan op welke plaats de daarop getoonde gebouwen nu staan en of ze nog dezelfde functie hebben.*

- *Indien mogelijk laten we de leerlingen het verschil zien tussen een pas gedolven stuk Bentheimer zandsteen en een heel oud stuk Bentheimer zandsteen. Deze stenen leggen we in de toren of bij de Oude Blasius neer. Door er in te krassen met een spijker, kunnen leerlingen het verschil voelen. Het blijkt namelijk dat nieuw zandsteen vrij zacht is en dat oud zandsteen steeds harder wordt in de buitenlucht.*
- *Hier kan ook verwezen worden naar de slijp/krassporen in de oostelijke muur van de kerk. Mensen deden het gruis op hun hand, spuugden er op, vermengden het en aten het op omdat men dacht dat er een genezende werking van uitging.*

4. Nabespreking: Stel de vragen:

- Wat heb je ontdekt vandaag?
- Zijn er nog vragen?

KORTE WANDELING DOOR DELDEN

We beginnen op de Markt, lopen naar de Oude Blasius, gaan dan via Achter de Kerk, de Noordwal, naar de Langestraat. Dan via de Zuidwal, de Kortestraat, de Zuiderhagen, de Langestraat, weer naar de Markt.

Op de **Markt** zien we een stadspomp. Deze is door de burgers aangeboden aan de baron van Twickel. Als dank dat hij er voor zorgde dat er een waterleiding naar Delden werd aangelegd. Deze baron had in zijn tuin laten graven naar zoet water, maar er werd zout water gevonden. Er kwamen toen verschillende pompen met fris drink- en bluswater in Delden. Later is men het zout gaan oppompen en daaruit is de AKZO ontstaan bij Boekelo. Omdat het eerste zout in Delden werd gevonden staat het zoutmuseum in Delden

De **Markt en de kerk** vormden het middelpunt van het stadje. Daaromheen werd gebouwd. Delden lag aan de handelsroute van de Nederlanden Hanzesteden naar Duitsland. In Delden werd vaak overnacht, dus veel logementen (hotels). Het huis op de markt is tot 1841 in gebruik geweest als posthuis, er huis ernaast als koetshuis.

Toen Delden welvarender werd, werden er wallen, **grachten en poorten** aangelegd. Aan de vorm van de straten kun je nog zien hoe dat is geweest. Er werden 2 poorten gebouwd: de **Woolderpoort** aan de Hengelose kant en de **Goorse poort** aan de Goorse kant. De poorten gingen 's avonds om 9.00 uur dicht. Kort daarvoor werd de klok geluid, het zgn. poortersklokje. Dat betekende dat je snel binnen de poort moest gaan, anders kon je er niet meer in en moest je buiten de poort een overnachten! Van buiten naar binnen gezien was er eerst een haag, dan een gracht en dan een wal.

Met de **bouw van de kerk** is al begonnen in de 12^e eeuw. Eerst was de bedoeling om een grote Romaanse (rondbogen stijl) kruiskerk te bouwen. Dat is niet gelukt. Later zijn de plannen aangepast en is het een Gotische hallenkerk geworden, gebouwd van voornamelijk Bentheimer zandsteen.

In de muren zien we nog allerlei verschillende tekens. Dit zijn de kenmerken van de steenhouwers, een soort handtekening. Rondom de kerk ligt het kerkhof en daar werden de arme overleden mensen begraven. De rijkere mensen werden begraven in de kerk of in een grafkelder in de kerk. Dat rook niet altijd even fris, vandaar het spreekwoord: rijke stinkerd!

De kerk was eerst een katholieke kerk. Tot de kerkhervorming door **Maarten Luther** waren er alleen maar katholieke kerken. Een hele tijd na de **kerkhervorming** in 1602 heeft prins Maurits de kerk aan de Protestanten “gegeven”. De Heilige Blasius (beschermheilige van keelziekten) is de beschermheilige van de kerk, daarom wordt deze kerk de “Oude Blasius” genoemd”.

Voor de ingang van het kerkhof rondom de kerk ligt een rooster: het zgn. varkensrooster of duivelsrooster. Dit was om het vee dat vroeger los liep in de stad, te weren van het kerkhof. De varkens zouden gaan wroeten en konden zo de graven vernielen en soms zelfs lijken opgraven!

Vanaf het kerkplein lopen we naar “Achter de Kerk”. Vandaaruit naar de Noordwal. De naam zegt het al: hier was vroeger de wal rondom Delden aanwezig.

Langestraat: dit was en is de hoofdstraat: hier was de Goorse poort. Vroeger was deze weg verhard met houten knuppels om toch voor een vorm van verharding te zorgen voor de koetsen.

De Langestraat oversteken dan krijgen we de Zuidwal. Je kunt goed de ronde vorm van de straat zien. Via Kortestraat naar de Zuiderhagen. Dan weer richting Langestraat. Zo ongeveer bij drogisterij Aarsen stond de Woolderpoort. Nu weer terug naar de Markt.

Tijdens deze tocht de foto's laten zien en laten ontdekken hoe het e.e.a. er vroeger uitzag en nu.

Laat bij de kerk voelen hoe hard zandsteen is.

Gebruik bijv. Een nieuw stuk en een oud stuk door er met een spijker in te laten krassen. Zandsteen halen in Bentheim?

- Meer informatie? Bij de VVV kun je onder leiding van een gids de volledige wandeling lopen. Er is ook een boekje te koop over de geschiedenis van Delden en een route.